

Svensk författningssamling

Lag om ändring i brottsbalken

Utfärdad den 20 augusti 2026

SFS 2026:1654

Publicerad
den 26 augusti 2026

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs i fråga om brottsbalken²

dels att 27–30 kap., 31 kap. 2 §, 34 kap. 7 § och 38 kap. 1–2 a §§ ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 3 och 5 §§, 25 kap. 8 §, 26 kap. 1, 2 a, 4–6, 8 och 25 §§, 31 kap. 3 §, 34 kap. 1, 3, 4 och 6 §§, 35 kap. 7 §, 37 kap. 7 och 11 §§ och 38 kap. 3, 5, 6, 8, 9, 12, 19 och 20 §§ och rubriken till 31 kap. ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 32 kap. ska lyda ”Om påföljder för unga lagöverträdare”,

dels att det ska införas två nya kapitel, 27 och 28 kap., elva nya paragrafer, 26 kap. 4 a–4 d §§, 31 kap. 4–6 §§, 32 kap. 5 § och 34 kap. 4 a–4 c §§, och närmast före 26 kap. 1, 4, 5 och 6 §§, och 34 kap. 1, 3, 4, 4 a och 6 §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 26 kap. 10 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Prövotid, övervakning och särskilda föreskrifter efter villkorlig frigivning”,

dels att det närmast före 26 kap. 21 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Övriga bestämmelser”,

dels att det närmast före 34 kap. 2 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Ny påföljd för ett nyupptäckt brott”,

dels att det närmast före 34 kap. 5 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Förverkande av villkorligt medgiven frihet”,

dels att det närmast före 34 kap. 9 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Särskilda bestämmelser för den som har dömts till säkerhetsförvaring”.

¹ Prop. 2025/26:297, bet. 2025/26:JuU48, rskr. 2025/26: 437.

² Senaste lydelse av

27 kap. 1 § 1988:942	28 kap. 7 § 2021:249	30 kap. 4 § 2022:792
27 kap. 2 § 1991:240	28 kap. 8 § 2021:249	30 kap. 5 § 2026:516
27 kap. 2 a § 1998:604	28 kap. 9 § 2020:373	30 kap. 6 § 2026:253
27 kap. 4 § 2005:967	28 kap. 11 § 2022:930	30 kap. 7 § 1998:604
27 kap. 5 § 1987:761	29 kap. 1 § 2010:370	30 kap. 8 § 2017:442
27 kap. 6 § 2016:491	29 kap. 2 § 2026:1318	30 kap. 9 § 1998:604
28 kap. 1 § 1988:942	29 kap. 2 a § 2026:1318	30 kap. 10 § 1988:942
28 kap. 2 § 1991:240	29 kap. 3 § 2010:370	30 kap. 11 § 1988:942
28 kap. 2 a § 2021:249	29 kap. 4 § 2026:924	31 kap. 2 § 2001:457
28 kap. 3 § 2026:924	29 kap. 5 § 2022:1016	34 kap. 7 § 2016:491
28 kap. 4 § 1983:240	29 kap. 5 a § 2022:792	38 kap. 1 § 2026:516
28 kap. 5 § 2021:249	29 kap. 6 § 2022:792	38 kap. 2 § 2006:891
28 kap. 5 a § 2021:249	29 kap. 7 § 2026:1528	38 kap. 2 a § 2018:1253
28 kap. 6 § 2021:249	30 kap. 1 § 2026:253	rubriken till 32 kap.
28 kap. 6 b § 2019:464	30 kap. 2 § 1988:942	1975:667.
28 kap. 6 c § 2019:464	30 kap. 3 § 2016:491	

1 kap.

3 §³ Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter och fängelse samt överlämnande till rättspsykiatrisk vård, de särskilda ungdomspåföljder som anges i 32 kap. och säkerhetsförvaring.

5 §⁴ Fängelse är att anse som ett svårare straff än böter.

25 kap.

8 §⁵ Bestämmelser om uppbörd och indrivning av böter finns i bötesverkställighetslagen (1979:189).

Böter som inte betalas får, om inte annat är föreskrivet, förvandlas till fängelse i lägst en och högst tre månader enligt bestämmelserna i bötesverkställighetslagen.

Om undanröjande av dagsböter som dömts ut som tilläggssanktion till ett villkorligt fängelsestraff finns särskilda bestämmelser i 27 kap. 4 §.

26 kap.**Om den tillämpliga straffskalan**

1 §⁶ Fängelse döms ut på viss tid eller på livstid enligt vad som framgår av straffskalan för brottet eller annars är särskilt föreskrivet. Fängelse på viss tid får inte understiga en månad.

2 a §⁷ Om någon omständighet som avses i 28 kap. 9 § beaktas vid bedömningen av straffvärdet, får för brottet dömas till fängelse på viss tid som överstiger maximistraffet enligt straffskalan för brottet. Straffet får dock inte vara mer än dubbelt så högt som detta, om inte annat följer av 3 §. Det får inte heller överstiga arton år.

Ovillkorligt och villkorligt fängelse

4 §⁸ Den som dömts till fängelse ska tas in i kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet om inte annat är särskilt föreskrivet (ovillkorligt fängelse) eller rätten har beslutat att straffet ska vara villkorligt (villkorligt fängelse).

Förutsättningarna för att rätten ska få besluta att ett fängelsestraff ska vara villkorligt framgår av 28 kap. 15–17 §§, 31 kap. 5 § och 32 kap. 5 §.

Bestämmelser om tilläggssanktioner till villkorligt fängelse finns i 27 kap. och bestämmelser om valet av tilläggssanktion finns i 28 kap. 18–21 §§.

4 a § Om rätten har beslutat att ett fängelsestraff ska vara villkorligt ska den dömde under en prøvotid fullgöra den eller de tilläggssanktioner som straffet har förenats med och avhålla sig från fortsatt brottslighet. Om den dömde brister i fullgörandet av en tilläggssanktion eller återfaller i brott får rätten, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 7 § eller 34 kap. 4 a §, upphäva beslutet om att straffet ska vara villkorligt.

³ Senaste lydelse 2026:253.

⁴ Senaste lydelse 2026:253. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

⁵ Senaste lydelse 2025:1414.

⁶ Senaste lydelse 2026:1318. Ändringen innebär att andra och tredje styckena tas bort.

⁷ Senaste lydelse 2026:1318.

⁸ Senaste lydelse 2018:1253.

4 b § Vid ett villkorligt fängelsestraff gäller en prøvotid under två år eller den längre tid som motsvarar straffets längd. Prövotiden räknas från den dag rättens avgörande i den del som avser straffet får laga kraft mot den dömden.

Prövotiden räknas dock från dagen för domen om rätten enligt 27 kap. 3 § tredje stycket har beslutat att den dömden ska stå under övervakning från dagen för domen, eller att ett fängelsestraff i den ovillkorliga delen får verkställas omedelbart.

Tid under vilken högre rätt har beslutat att verkställigheten ska avbrytas ska inte räknas in i prøvotiden.

4 c § Ett villkorligt fängelsestraff är helt verkställt vid prøvotidens utgång. Rätten får dock även därefter upphäva beslutet om att straffet ska vara villkorligt enligt 27 kap. 7 § eller 34 kap. 4 a §. För verkställighet av dagsböter som tilläggssanktion gäller regleringen i bötesverkställighetslagen (1979:189).

4 d § Närmare bestämmelser om verkställighet av villkorligt fängelse finns i lagen (2026:1653) om verkställighet av villkorligt fängelse.

Omedelbar verkställighet av ovillkorligt fängelse

5 §⁹ Om ett ovillkorligt fängelsestraff har börjat verkställas och hovrätten skärper fängelsestraffet, ska hovrättens dom eller beslut gälla omedelbart, om inte rätten beslutar något annat.

Första stycket gäller dock inte om fängelsestraffet har börjat verkställas enligt lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

Villkorlig frigivning från ovillkorligt fängelse

6 §¹⁰ Den som avtjänar ett tidsbestämt ovillkorligt fängelsestraff ska, om straffet uppgår till sex år eller mer, friges villkorligt när tre fjärdedelar av straffet har avtjänats. Den som avtjänar ett ovillkorligt fängelsestraff som är kortare än sex år ska friges villkorligt när två tredjedelar av straffet har avtjänats.

Om en utländsk dom verkställs i Sverige och det framgår att den dömden kommer att vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställighet hade skett i den andra staten, ska villkorlig frigivning ske vid en tidigare tidpunkt än vad som följer av första stycket.

Villkorlig frigivning får inte ske från

1. ovillkorligt fängelse som verkställs med anledning av en dom där rätten har beslutat att en del av straffet ska vara villkorlig enligt 28 kap. 17 §,
2. ett förvandlingsstraff för böter, eller
3. fängelse som verkställs på grund av beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 19 § andra stycket eller 34 kap. 5 §.

Om rätten har upphävt ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt och fastställt en tid som ska avräknas med anledning av vad den dömden har fullgjort av en tilläggssanktion, avser det som sägs i första stycket om fängelsestraff, den tid som återstår av straffet efter sådan avräkning.

⁹ Senaste lydelse 2025:1054.

¹⁰ Senaste lydelse 2025:1414.

8 §¹¹ Om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, ska vid tillämpning av 6 § första stycket hänsyn tas till den sammanlagda fängelsetiden. Detta gäller dock inte tid för fängelse som verkställs

1. med tillämpning av 6 § andra stycket,
2. med anledning av en dom där rätten har beslutat att en del av straffet ska vara villkorlig enligt 28 kap. 17 §,
3. på grund av ett beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 19 § andra stycket eller 34 kap. 5 §, eller
4. som förvandlingsstraff för böter.

Som avtjänad tid räknas även tid under vilken straffet ska anses verkställt enligt bestämmelserna i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

25 §¹² Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller säkerhetsförvaring, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång dom på säkerhetsförvaring och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning, ska säkerhetsförvaringen träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång en dom på fängelse på viss tid i minst två år och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som har meddelats innan den förstnämnda påföljden har börjat verkställas, ska fängelsestraffet träda i stället för den andra påföljden.

27 kap. Om tilläggssanktioner till villkorligt fängelse

Tilläggssanktionerna

1 § Villkorligt fängelse får förenas med dagsböter. Antalet dagsböter ska bestämmas till lägst 30 och högst 200.

2 § Villkorligt fängelse får förenas med samhällstjänst. Antalet timmar samhällstjänst ska bestämmas till lägst 40 och högst 300.

3 § Villkorligt fängelse får förenas med övervakning.

Övervakningen upphör vid prövotidens utgång. Kriminalvården får besluta att övervakningen ska upphöra tidigare. Övervakningstiden får dock inte understiga ett år.

Om det finns särskilda skäl, får rätten besluta att den dömde ska stå under övervakning redan från dagen för domen eller, om straffet endast är delvis villkorligt, att den ovillkorliga delen av straffet ska börja avtjänas trots att domen inte har fått laga kraft. Om domen överklagas, får högre rätt besluta att verkställigheten ska avbrytas. Tid under vilken verkställigheten har avbrutits räknas inte in i övervakningstiden.

¹¹ Senaste lydelse 2025:1414.

¹² Senaste lydelse 2026:516.

4 § Om ett villkorligt fängelsestraff har förenats med dagsböter och förutsättningarna för bötesförvandling enligt 15 § bötesverkställighetslagen (1979:189) är uppfyllda, får rätten, på talan av åklagare, undanröja de böter som inte har betalats och förena det villkorliga fängelsestraffet med en annan tilläggsanktion. Rätten får också besluta att förlänga prøvotiden med högst två år från den dag beslutet får laga kraft mot den dömden.

Talan ska väckas före prøvotidens utgång.

5 § Om den dömden inte fullgör de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst får Kriminalvården meddela honom eller henne en varning.

Om den dömden inte fullgör de skyldigheter som gäller vid övervakning får Kriminalvården besluta att föreskrifter eller andra villkor ändras eller besluta nya föreskrifter enligt 3 kap. 8 § lagen (2026:1653) om verkställighet av villkorligt fängelse. Om sådana åtgärder anses otillräckliga får Kriminalvården meddela den dömden en varning.

6 § Om den dömden på ett allvarligt sätt har brutit mot de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst eller övervakning och det kan antas att han eller hon inte kommer att rätta sig genom någon sådan åtgärd som Kriminalvården kan vidta, ska myndigheten skyndsamt begära att åklagare vid domstol för talan om upphävande av beslutet om att fängelsestraffet ska vara villkorligt.

Talan ska väckas före prøvotidens utgång.

Första och andra styckena gäller också om det, av något annat skäl än att den dömden har brutit mot sina skyldigheter, har visat sig att en samhällstjänst- eller övervakningsanktion till väsentlig del inte kan fullgöras inom skälig tid.

7 § Rätten får på talan av åklagare upphäva ett beslut om att fängelsestraffet ska vara villkorligt. Ett sådant beslut får meddelas endast om domen har fått laga kraft och den dömden på ett allvarligt sätt har brutit mot de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst eller övervakning eller om förhållandena är sådana som avses i 6 § tredje stycket.

Vid bedömningen av om den dömden på ett allvarligt sätt har brutit mot sina skyldigheter ska det särskilt beaktas om den dömden

1. har fortsatt att bryta mot det som gäller för honom eller henne, trots att en varning har meddelats,

2. vid upprepade tillfällen har brutit mot de skyldigheter som gäller för sanktionen, eller

3. på annat sätt har gett uttryck för att han eller hon inte har för avsikt att följa de skyldigheter som gäller för sanktionen.

I 31 kap. finns särskilda bestämmelser om påföljder för brott som har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

8 § Om rätten med stöd av 7 § upphäver ett beslut om att fängelsestraffet ska vara villkorligt och den dömden delvis har fullgjort de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst eller övervakning, ska rätten fastställa den tid, räknad i månader, som skäligen ska avräknas med anledning av fullgörandet. Detsamma gäller om det villkorliga fängelsestraffet även är förenat med eller tidigare har varit förenat med dagsböter och den dömden helt eller delvis har betalat böterna.

9 § Om det uppkommer fråga om att upphäva ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt, eller om att besluta åtgärder som avses i 5 §, får övervakningsnämnden eller den domstol där talan enligt 6 § förs besluta att den dömde på lämpligt sätt ska omhändertas tills vidare, om omständigheterna föranleder det. Ett sådant beslut ska omprövas så ofta det finns anledning till det.

Under de förutsättningar som anges i första stycket får Kriminalvården besluta att tillfälligt omhänderta den dömde. Kriminalvårdens beslut gäller omedelbart och ska omprövas om det finns anledning till det. Övervakningsnämnden ska senast dagen därpå pröva om beslutet ska fortsätta att gälla. Om nämnden inte fastställer beslutet inom den tiden, upphör det att gälla.

Ett omhändertagande får inte pågå längre tid än en vecka. Om det finns synnerliga skäl, får ett nytt beslut fattas om att den dömde ska vara omhändertagen ytterligare högst en vecka.

Är den dömde omhändertagen när rätten med stöd av 7 § upphäver beslutet om att fängelsestraffet ska vara villkorligt, får rätten besluta att den dömde ska vara omhändertagen till dess beslutet får laga kraft.

Ett omhändertagande får inte pågå efter prøvotidens utgång.

28 kap. Om bestämmande av straff

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om hur straff och andra påföljder bestäms (2–4 §§),
- bestämmelser om straffmätningen (5–14 §§),
- bestämmelser om under vilka förutsättningar rätten får besluta att ett fängelsestraff helt eller delvis ska vara villkorligt (15–17 §§),
- bestämmelser om valet av tilläggssanktion till villkorligt fängelse (18–21 §§), och
- en bestämmelse om påföljdseftergift (22 §).

Allmänna bestämmelser

2 § Straff ska bestämmas till böter eller fängelse enligt vad som följer av detta kapitel. Förutsättningarna för att välja en annan påföljd framgår av 31–33 kap.

3 § Ingen får dömas till flera påföljder för samma brott, om inte något annat är föreskrivet.

4 § När någon döms för flera brott, ska rätten döma till en gemensam påföljd för brotten, om inte något annat är föreskrivet.

Om det finns särskilda skäl, får rätten för ett eller flera brott döma till böter och samtidigt döma till annan påföljd för brottsligheten i övrigt.

När högre rätt dömer för brott som prövats i flera domar i lägre rätt, ska brottsligheten i varje sådan dom leda till en särskild påföljd.

Straffmätningen

Utgångspunkter för straffmätningen

5 § Straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan med utgångspunkt i brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

6 § Vid bedömningen av straffvärdet för ett brott ska det beaktas vilken skada, kränkning eller fara som gärningen har inneburit för brottsoffret eller de andra intressen som straffbestämmelsen ska skydda. Det ska också beaktas vad den tilltalade har insett eller borde ha insett om detta och vilka avsikter eller motiv som han eller hon har haft.

De omständigheter vid brottet som går utöver vad som krävs för att döma till ansvar för den aktuella brottstypen ska ges ett tydligt genomslag vid straffvärdebedömningen.

7 § Vid straffvärdebedömningen ska det, vid sidan av vad som i övrigt gäller för varje brottstyp, som försvårande omständigheter särskilt beaktas om

1. den tilltalade har avsett att brottet skulle få allvarigare följder än det faktiskt har fått,

2. den tilltalade har visat stor hänsynslöshet,

3. den tilltalade har utnyttjat ett numerärt överläge eller annars har utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig,

4. den tilltalade har utnyttjat sin ställning eller i övrigt har missbrukat ett särskilt förtroende,

5. den tilltalade har förmått någon annan att medverka till brottet genom tvång, svek eller missbruk av hans eller hennes ungdom, oförstånd eller beroende ställning,

6. brottet har utgjort ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller om brottet har föregåtts av särskild planering,

7. ett motiv för brottet har varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, kön, könsidentitet eller könsuttryck eller annan liknande omständighet,

8. brottet har varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person,

9. brottet har begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående har innehaft ett uppdrag som förtroendevald i stat, kommun, region, Sametinget eller Europaparlamentet,

10. ett motiv för brottet har varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder, eller

11. brottet har begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt har bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik.

8 § Vid straffvärdebedömningen ska det, vid sidan av vad som i övrigt gäller för varje brottstyp eller är föreskrivet för vissa fall, som förmildrande omständigheter särskilt beaktas om

1. brottet har föranletts av någon annans uppenbart kränkande beteende,

2. den tilltalade till följd av en allvarlig psykisk störning har haft nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt eller annars till följd av en psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak har haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande,

3. den tilltalades handlande har stått i samband med hans eller hennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga,

4. brottet har föranletts av stark mänsklig medkänsla, eller

5. gärningen, utan att vara fri från ansvar, är sådan som avses i 24 kap.

Om det är påkallat med hänsyn till brottets straffvärde, får det dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

9 § Vid straffvärdebedömningen ska det, vid sidan av vad som i övrigt gäller för varje brottstyp, som synnerligen försvårande omständigheter beaktas om brottet har utgjort ett led i

1. en brottslighet som har utövats i organiserad form, eller
2. verksamheten inom en grupp av personer som har utövat allvarlig brottslighet.

Detsamma gäller om brottet har inneburit eller, om det rört sig om försök, förberedelse eller stämpling till brott, gärningsmannens uppsåt har omfattat ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person eller en uppsåtligt framkallad fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom och brottet

1. har innefattat användning av skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne och har begåtts på allmän plats eller en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller, om det rört sig om försök, förberedelse eller stämpling till brott, gärningsmannens uppsåt har omfattat att det fullbordade brottet skulle begås på ett sådant sätt, eller

2. har haft bakgrund i eller varit ägnat att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne används.

I fall som avses i första eller andra stycket ska straffvärdet bedömas som dubbelt så högt som det annars hade varit, om inte den tilltalades roll i verksamheten eller övriga omständigheter motiverar en annan bedömning.

10 § När ett gemensamt straff för flera brott bestäms ska rätten vid bedömningen av den samlade brottslighetens straffvärde som utgångspunkt lägga samman straffvärdena för vart och ett av brotten. Vid bedömningen ska också brottslighetens sammantagna allvar och det samband som kan finnas mellan brotten beaktas.

Straffmätningen i övrigt

11 § Vid straffmätningen ska rätten, utöver brottets straffvärde, i skärpande riktning ta hänsyn till om den tilltalade tidigare har gjort sig skyldig till brott. Detta gäller dock inte om rätten beslutar att ett fängelsestraff ska vara villkorligt. Det gäller inte heller om den tidigare brottsligheten i tillräcklig utsträckning beaktas genom att

1. det döms till ett ovillkorligt fängelsestraff,
2. villkorligt medgiven frihet förklaras förverkad, eller
3. ett beslut om att ett tidigare utdömt fängelsestraff ska vara villkorligt upphävs.

Vid bedömningen av den tidigare brottslighetens betydelse för straffmätningen ska det särskilt beaktas

1. vilken omfattning den tidigare brottsligheten har haft,
2. vilken tid som har förflutit mellan brotten eller mellan tidpunkten för villkorlig frigivning och den nya brottsligheten, och
3. om den tidigare och den nya brottsligheten är likartade, om brottsligheten i båda fallen är särskilt allvarlig eller om den nya brottsligheten är mer allvarlig än den tidigare brottsligheten.

12 § Vid straffmätningen ska rätten, utöver brottets straffvärde, i skälig omfattning beakta om

1. den tilltalade efter förmåga har försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa skadliga verkningar av brottet,

2. den tilltalade frivilligt har angett sig,

3. ett straff utmätt efter brottets straffvärde skulle framstå som oproportionerligt strängt med hänsyn till andra rättsliga sanktioner till följd av brottet, eller

4. någon annan omständighet av samma tyngd särskilt påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar.

Finns det någon sådan omständighet som avses i första stycket, får rätten döma till ett lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet, om det finns särskilda skäl för det.

13 § Vid straffmätningen ska rätten, utöver brottets straffvärde, i skälig omfattning beakta om den tilltalade har lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet.

Detsamma gäller om den tilltalade har lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av någon annans brott för vilket det inte är föreskrivet ett lindrigare straff än fängelse i sex månader eller av någon annans försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott om gärningen är belagd med straff.

Finns det någon sådan omständighet som avses i första eller andra stycket, får rätten döma till ett lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet, om det finns särskilda skäl för det.

14 § Om någon har begått brott innan han eller hon fyllt arton år ska hans eller hennes ungdom beaktas i skälig omfattning vid straffmätningen. Vid denna bedömning ska hänsyn tas till den tilltalades ålder vid tidpunkten för brottet och till brottstypen. Rätten får då döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

För brott som någon har begått innan han eller hon fyllt arton år får det inte dömas till svårare straff än fängelse i arton år.

Förutsättningarna för villkorligt fängelse

15 § Rätten får besluta att ett fängelsestraff på viss tid ska vara villkorligt om inte straffets längd, brottslighetens art eller den tilltalades tidigare brottslighet medför att ett sådant straff inte skulle bli tillräckligt ingripande.

16 § Om det finns synnerliga skäl får rätten besluta att ett fängelsestraff på viss tid ska vara villkorligt även om straffets längd, brottslighetens art eller den tilltalades tidigare brottslighet talar mot villkorligt fängelse. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten särskilt beakta om

1. den tilltalade på grund av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt,

2. en påtaglig förbättring har skett av den tilltalades personliga eller sociala situation i något hänseende som kan antas ha haft samband med hans eller hennes brottslighet, eller

3. den tilltalade genomgår behandling för missbruk eller annat förhållande som kan antas ha samband med hans eller hennes brottslighet.

17 § Rätten får besluta att en del av ett fängelsestraff på viss tid ska vara villkorlig (delvis villkorligt fängelse), om

1. sådana omständigheter som avses i 16 § eller andra särskilda förhållanden talar för ett villkorligt fängelsestraff, men det med hänsyn till straffets längd, brottslighetens art eller den tilltalades tidigare brottslighet krävs att en del av straffet är ovillkorlig, eller

2. det är fråga om ett gemensamt straff för flera brott och det endast för något eller några av brotten krävs att straffet är ovillkorligt.

Den ovillkorliga delen av straffet ska vara lägst en månad och får inte överstiga vare sig sex månader eller en tredjedel av straffets längd.

Valet av tilläggssanktion till villkorligt fängelse

18 § Ett villkorligt fängelsestraff ska förenas med dagsböter, samhällstjänst eller övervakning, om inte annat följer av 21 §.

19 § Dagsböter ska väljas som tilläggssanktion om en sådan sanktion kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till straffets längd, brottslighetens art och den tilltalades tidigare brottslighet. Om dagsböter inte kan anses tillräckligt ingripande, ska straffet förenas med samhällstjänst eller övervakning.

Straffet får förenas med fler än en tilläggssanktion, om det behövs för att straffet ska bli tillräckligt ingripande med hänsyn till den tilltalades tidigare brottslighet eller när rätten har beslutat att straffet ska vara villkorligt med stöd av 16 §.

20 § I valet mellan samhällstjänst och övervakning ska rätten beakta behovet av stöd eller kontroll och övriga omständigheter. Detsamma gäller när rätten, i fall som avses i 19 § andra stycket, väljer vilken kombination av flera tilläggssanktioner som straffet ska vara förenat med. Samhällstjänst får inte väljas om en sådan sanktion är olämplig för den tilltalade.

21 § Rätten får avstå från att förena ett villkorligt fängelsestraff med en tilläggssanktion, eller välja en mindre ingripande sanktion än vad som följer av 19 § första stycket, om

1. den tilltalade med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit berövad friheten på sätt som enligt 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, eller

2. det annars finns särskilda skäl mot att förena straffet med en tilläggs-sanktion eller för att välja en mindre ingripande sanktion.

Påföljdseftergift

22 § Om det med hänsyn till någon sådan omständighet som avses i 12 eller 13 § är uppenbart oskäligt att döma till påföljd, ska rätten meddela påföljdseftergift.

31 kap. Om påföljder för lagöverträdare med en allvarlig psykisk störning¹³

3 §¹⁴ Lider den som har begått ett brott, för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter, av en allvarlig psykisk störning, får rätten överlämna honom eller henne till rättspsykiatrisk vård, om det med hänsyn till hans eller hennes psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han eller hon är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård, som är förenad med frihetsberövande och annat tvång.

Har brottet begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning, får rätten besluta att särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård ska äga rum vid vården, om det till följd av den psykiska störningen finns risk för återfall i brottslighet, som är av allvarligt slag.

Om det med hänsyn till den tilltalades tidigare brottslighet eller av andra särskilda skäl är påkallat, får rätten i samband med överlämnande till rättspsykiatrisk vård döma till annan påföljd, dock inte ovillkorligt fängelse, en särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap. eller säkerhetsförvaring.

4 §¹⁵ Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning får dömas till ovillkorligt fängelse eller säkerhetsförvaring endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

1. om brottet har ett högt straffvärde,
2. om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård,
3. om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt, och
4. omständigheterna i övrigt.

Rätten får inte döma till ovillkorligt fängelse eller säkerhetsförvaring, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade har vållat sin bristande förmåga på det sätt som anges i första stycket 3.

Det som sägs i första och andra styckena om att döma till ovillkorligt fängelse gäller också i fråga om att upphäva ett beslut om att ett tidigare utdömt fängelsestraff ska vara villkorligt enligt 27 kap. 7 § eller 34 kap. 4 a §.

5 § Om det i fall som avses i 4 § saknas förutsättningar att döma till ovillkorligt fängelse, får den tilltalade dömas till villkorligt fängelse även om förutsättningarna enligt 28 kap. 15 § inte är uppfyllda.

6 § Om rätten i sådana fall som avses i 4 § finner att någon påföljd inte bör dömas ut, ska den tilltalade vara fri från påföljd.

32 kap.

5 §¹⁶ Den som har begått brott innan han eller hon har fyllt arton år får dömas till fängelse endast om en särskild ungdomspåföljd enligt 1, 2 eller 3 § inte bör väljas och påföljden inte heller kan stanna vid böter.

¹³ Senaste lydelse 2006:891.

¹⁴ Senaste lydelse 1991:1138.

¹⁵ Tidigare 31 kap. 4 § upphävd genom 1991:1138.

¹⁶ Tidigare 32 kap. 5 § upphävd genom 2026:516.

Om påföljden bestäms till fängelse, ska rätten besluta att straffet ska vara villkorligt om det inte framstår som uppenbart otillräckligt med hänsyn till straffets längd, brottslighetens art eller den unges tidigare brottslighet. Rätten får också besluta att straffet ska vara villkorligt eller delvis villkorligt i fall som avses i 28 kap. 16 och 17 §§. Bestämmelser om valet av tilläggs-sanktion till villkorligt fängelse finns i 28 kap. 18–21 §§.

34 kap.

Grundläggande bestämmelser

1 §¹⁷ Om den som har dömts till fängelse eller en särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap. har begått ett annat brott före domen (nyupptäckt brott) eller om den dömden begår ett nytt brott efter domen men innan påföljden helt har verkställts eller annars upphört (nytt brott), ska rätten bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten.

I stället för att bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten får rätten, i de fall som avses i 3 och 4 §§, besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den brottsligheten, eller undanröja den utdömda påföljden och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

Undergår den dömden fängelse på livstid får rätten endast besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

För den som har dömts till säkerhetsförvaring finns särskilda bestämmelser i 9–11 §§.

Konsumtionsdom

3 §¹⁸ Rätten får besluta att en tidigare utdömd påföljd ska avse också tillkommande brottslighet (konsumtionsdom). Ett sådant beslut får meddelas endast om det är fråga om nyupptäckt brottslighet som i jämförelse med den brottslighet som omfattas av den tidigare domen med hänsyn till påföljden är utan nämnvärd betydelse.

Är den tidigare påföljden en särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap. får rätten, om det finns särskilda skäl för det, även i andra fall besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

Undanröjande av tidigare påföljd

4 §¹⁹ Rätten får undanröja en tidigare utdömd påföljd och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Ett sådant beslut får meddelas endast om det finns särskilda skäl för det samt den tidigare domen har fått laga kraft och dom meddelas innan den tidigare påföljden helt har verkställts. Är den tidigare påföljden villkorligt fängelse får ett sådant beslut inte meddelas om det finns förutsättningar för att upphäva beslutet om villkorlighet med stöd av 4 a §.

När påföljden för den samlade brottsligheten bestäms, ska rätten ta skälig hänsyn till vad den dömden har undergått till följd av den tidigare domen. Rätten får då döma till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet.

¹⁷ Senaste lydelse 2026:516.

¹⁸ Senaste lydelse 2026:516.

¹⁹ Senaste lydelse 2019:464. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

Upphävande av beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt

4 a § Om rätten med tillämpning av 1 § första stycket bestämmer påföljden till ett i sin helhet ovillkorligt fängelsestraff med anledning av brott som har begåtts efter en tidigare dom på villkorligt fängelse, ska den upphäva beslutet om att straffet ska vara villkorligt om

1. den tidigare brottsligheten inte kan anses tillräckligt beaktad genom att det döms ut ett ovillkorligt fängelsestraff för den nya brottsligheten, eller

2. det med hänsyn till verkställigheten av det nya fängelsestraffet kan antas att en tilläggssanktion enligt 27 kap. 2 eller 3 § som det villkorliga fängelsestraffet har förenats med inte kommer att fullgöras inom prövotiden.

Ett sådant beslut om upphävande får dock endast meddelas om den tidigare domen fått laga kraft och frågan tas upp i ett mål där den tilltalade häktats eller fått del av åtal inom ett år från prövotidens utgång.

Rätten får avstå från att upphäva ett beslut om att ett tidigare utdömt fängelsestraff ska vara villkorligt om det finns särskilda skäl.

4 b § Om rätten med stöd av 4 a § upphäver ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt och den dömde helt eller delvis har fullgjort en tilläggssanktion, ska rätten fastställa den tid, räknad i månader, som skäligen ska avräknas med anledning av fullgörandet.

4 c § I 31 kap. finns särskilda bestämmelser om påföljder för brott som har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

Ändrade förhållanden m.m.

6 §²⁰ Om rätten med tillämpning av 3 § eller 9 § första stycket genom dom som har fått laga kraft har beslutat att fängelse, en särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap. eller säkerhetsförvaring som dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljden ändras av högre rätt genom dom som får laga kraft, ska frågan om påföljd för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla när ett fängelsestraff har bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på ovillkorligt fängelse på viss tid eller säkerhetsförvaring ska verkställas, att den dömde har begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden beaktats, ska, sedan domarna har fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämma vad den dömde ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. En sådan prövning hindrar inte att domen får verkställas, om inte rätten beslutar något annat.

35 kap.

7 §²¹ Ett bötesstraff preskriberas fem år efter det att domen har fått laga kraft. Detta gäller dock inte om den dömde inom denna tid har delgetts en ansökan om att böterna ska förvandlas till fängelse och ansökan inte har prövats slutligt. Om ansökan inte leder till att böterna förvandlas, preskriberas de när beslutet har fått laga kraft.

²⁰ Senaste lydelse 2026:516.

²¹ Senaste lydelse 2025:151.

Ett bötesstraff preskriberas om den dömda avlider. Om domen har fått laga kraft och lös egendom har utmätts eller tagits i förvar för betalning av böterna under den dömdes livstid, ska böterna dock betalas ur egendomen.

Första och andra styckena gäller även sådana böter som avses i 27 kap. 1 § och vite som har dömts ut.

37 kap.

7 §²² Kriminalvårdens beslut i frågor som avses i 26 kap. 12 §, 13 § andra stycket, 15 § andra stycket, 16 och 17 §§ och 19 § första stycket samt 27 kap. 3 § andra stycket och 5 § får överklagas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det frivårdskontor ligger där den övervakade är inskriven.

11 §²³ Beslut av en övervakningsnämnd i frågor som avses i 26 kap. 12, 16, 17, 19 och 22 §§ samt 27 kap. 3 § andra stycket, 5 och 9 §§ får överklagas till tingsrätten i den ort där övervakningsnämnden ligger. Om beslutet rör frågor som avses i 26 kap. 12, 16, 17 eller 19 § eller 27 kap. 3 § andra stycket eller 5 §, får det överklagas även av Kriminalvården. Överklagandet ska ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då den klagande fick del av beslutet. Vid överklagande gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Övervakningsnämnden ska dock inte vara part i domstolen.

Beslut enligt denna balk av en övervakningsnämnd i andra frågor än som avses i första stycket får inte överklagas.

38 kap.

3 §²⁴ Fråga om åtgärd enligt 32 kap. 4 § tas upp av den rätt som först har avgjort det mål där den särskilda ungdomspåföljden dömts ut.

Talan enligt 27 kap. 4 eller 6 § väcks vid den tingsrätt, inom vars område det frivårdskontor ligger där den dömda är inskriven, eller vid den rätt som först har avgjort det mål där dom på villkorligt fängelse meddelats.

Mål som avses i denna paragraf får också tas upp av den rätt, där brottmål mot den dömda är väckt eller där mål om åtgärd mot den dömda enligt 32 kap. 4 § redan har tagits upp, eller av rätten i den ort där den dömda mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

5 §²⁵ Talan som avses i 27 kap. 4 eller 6 § ska anses väckt när åklagarens ansökan delgavs den dömda.

6 §²⁶ Nämndemän ska delta när en tingsrätt avgör en fråga som avses i 27 kap. 4 eller 7 §, 32 kap. 4 §, 33 kap. 6, 8 eller 9 § eller 34 kap. 6 § andra stycket eller 8 §. Detsamma gäller i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 4 §, upphävande av ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt enligt 34 kap. 4 a § eller förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 5 §.

Vid avgörande av en fråga som avses i 27 kap. 9 § första och tredje styckena är en tingsrätt domför med en lagfaren domare.

²² Senaste lydelse 2025:1414.

²³ Senaste lydelse 2025:1414.

²⁴ Senaste lydelse 2021:249.

²⁵ Senaste lydelse 1981:211.

²⁶ Senaste lydelse 2026:253.

8 §²⁷ I mål om åtgärd enligt 27 kap. 4 eller 7 §, 32 kap. 4 § eller 34 kap. 6 § andra stycket ska tingsrätten ge den dömda tillfälle att yttra sig. Begär denne att bli hörd muntligen, ska han eller hon ges tillfälle till det. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 8 § ska den dömda ges tillfälle att yttra sig, om det är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

En åtgärd enligt 27 kap. 9 § första och tredje styckena får beslutas utan att den dömda ges tillfälle att yttra sig.

9 §²⁸ Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 9 § första och tredje styckena eller 34 kap. 6 § andra stycket eller 8 § gäller omedelbart, om inte något annat beslutas. Detsamma gäller avgöranden enligt 34 kap. 5 § angående föreskrifter, övervakning eller provotid.

12 §²⁹ Polismyndigheten ska lämna domstolar, övervakningsnämnder och Kriminalvården handräckning för den dömdes inställelse i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans eller hennes omhändertagande enligt 26 kap. 22 § eller 27 kap. 9 §.

19 §³⁰ Mål om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 a och 7 §§ ska handläggas skyndsamt av domstolen. Detsamma gäller mål om undanröjande av dagsböter som tilläggssanktion till villkorligt fängelse enligt 27 kap. 4 § samt mål om upphävande av beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt enligt 27 kap. 7 §.

20 §³¹ Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättning från staten för skador som har orsakats av den dömda vid sådant oavlönat arbete som avses i 27 kap. 2 § och 32 kap. 2 §.

1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2. I fråga om verkställigheten av dom på fängelse som har dömts ut enligt den upphävda 28 kap. 3 § gäller 26 kap. 6 och 8 §§ i den äldre lydelsen.

3. Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom avseende villkorlig dom eller skyddstillsyn gäller 26 kap. 25 § i den äldre lydelsen.

4. I fråga om verkställighet av villkorlig dom gäller de upphävda 27 kap. 2 a–6 §§.

5. I fråga om verkställighet av dom på skyddstillsyn gäller de upphävda 28 kap. 2 a, 4–6, 6 c–9 och 11 §§.

6. I fråga om den som har dömts till villkorlig dom eller skyddstillsyn gäller 34 kap. 1, 4 och 6 §§ i den äldre lydelsen.

7. Den upphävda 34 kap. 7 § gäller i fråga om den som har dömts till skyddstillsyn som förenats med fängelse enligt den upphävda 28 kap. 3 §.

8. I fråga om villkorlig dom eller skyddstillsyn gäller 37 kap. 7 och 11 §§ och 38 kap. 3, 5, 6, 8, 9, 12 och 20 §§ i den äldre lydelsen.

9. Den upphävda 38 kap. 1 § gäller i fråga om den som har dömts till villkorlig dom.

²⁷ Senaste lydelse 2022:930.

²⁸ Senaste lydelse 2022:930.

²⁹ Senaste lydelse 2019:464.

³⁰ Senaste lydelse 2021:249.

³¹ Senaste lydelse 2026:1528.

10. Den upphävda 38 kap. 2 § gäller i fråga om den som har överlämnats till vård med stöd av den upphävda 31 kap. 2 §.

11. Den upphävda 38 kap. 2 a § gäller i fråga om påföljd som bestämts med tillämpning av den upphävda bestämmelsen i 29 kap. 5 § första stycket 6.

På regeringens vägnar

GUNNAR STRÖMMER

Walo von Greyerz
(Justitiedepartementet)